

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Колесниченко Олександр Володимирович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	617
Красіловський Вадим Олександрович ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	619
Лукашук Каріна Русланівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	623
Ляховченко Іван Анатолійович СУД ПРИСЯЖНИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	626
Маркіна Анна Валеріївна СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ	628
Мельник Олександр Леонідович ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБИ В ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ДО НЕЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	632
Понурко Тарас Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	635
Фатєєв Андрій Вікторович ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	637
Філімонов Микита Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	639
Шугалевич Ігор Васильович ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	641

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна, Кучеров Дмитро Сергійович КОРУМПОВАНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	645
Тіщенко Валерій Володимирович, Стародубов Сергій Вікторович ПІДСТАВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВБИВСТВ	648
Загородній Віктор Євстафійович, Наумович Ігор Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	650
Вашук Олеся Петрівна КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	653
Подобний Олександр Олександрович, Єрусланова Тетяна Геннадіївна ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ	655
Самойленко Олена Анатоліївна, Щербак Ірина Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	657
Цехан Дмитро Миколайович, Єлхін Олексій Володимирович ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ	660

Подобний Олександр Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності, доктор юридичних наук, професор*

Ерусланова Тетяна Геннадіївна

*Міжнародний гуманітарний університет,
аспірантка кафедри кримінального права, процесу та криміналістики*

ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАННЯ

Ефективне функціонування правоохоронних органів держави є неможливим, якщо їх діяльність не відповідатиме таким, що склалися у суспільстві, морально-етичним засадам правозастосовної практики. Ці засади формуються під впливом наявних у більшості правоохоронців, правників та громадськості уявлень про їх обов'язки та справедливості у соціумі. За сучасних умов особливої актуальності набули морально-етичні аспекти здійснення кримінально-процесуальної діяльності учасників досудового розслідування зі сторони обвинувачення.

Зазначені аспекти за своєю сутністю є прикладними питаннями більш широкої категорії – сучасної етичної теорії. Натомість, юридична етика є підгалуззю етики, предметом дослідження якої охоплюються основні керівні положення і моральні норми в юриспруденції. У свою чергу, вже структурним елементом юридичної етики є проблеми морально-етичних засад кримінально-процесуальної діяльності учасників досудового розслідування зі сторони обвинувачення, що базуватимуться, передусім, на загальнолюдських моральних цінностях та базових керівних положеннях професійної діяльності, знаходять свою формалізацію у відповідних етичних кодексах і правилах поведінки, дисциплінарних статутах та виконують зобов'язуючу функцію щодо їх дотримання під час здійснення професійної діяльності. Правоохоронна етика має спільні риси із мілітарною, водночас, характеризується певною специфікою, зокрема виявляє свою своєрідність у кримінально-процесуальному, у тому числі негласному, характері діяльності учасників досудового розслідування зі сторони обвинувачення.

Загальну специфіку здійснення такої діяльності регламентовано законами та підзаконними нормативними актами [докладно див.: 1-10]. Але правових норм щодо регуляції поведінки учасників досудового розслідування зі сторони обвинувачення, з урахуванням сьогодишньої великої кількості різних правоохоронних органів, явно не вистачає. Їх соціальні функції слід визначити доволі обмеженими, з огляду на специфічність суспільних відносин, неповторність можливих проявів індивідуальної поведінки, прогресуючу динаміку суспільного життя та постійні зміни потреб громадян. Тому поруч із правовими нормами і припи-

сами у сфері досудового розслідування велике значення мають моральні норми, які в порівнянні з правовими більш універсальні у своїх суспільних функціях. Нерідко в професійних групах вони набувають значення «неписаних законів».

Специфіка кримінально-процесуальної діяльності визначає необхідність поєднання тактичної гнучкості і високої ефективності застосовуваних сил та засобів. Подекуди це може призвести до появи хибних моральних установок і проявів професійної деформації. Зокрема, частина слідчих, прокурорів при здійсненні кримінально-процесуальної діяльності висловлюють сумніви щодо доцільності проведення негласних слідчих (розшукових) дій через їх «сумнівну моральну обґрунтованість». Фактично на сьогодні відсутні морально-етичні основи негласного розслідування як високоефективної форми протидії злочинності, що заснована на конспіративному застосуванні системи законодавчо визначених дій, у т.ч. конфіденційного сприяння громадян. Ще більшою є проблема допустимості результатів негласного розслідування в умовах залучення до конфіденційного співробітництва громадян, у тому числі й осіб зі злочинного середовища. Морально-ціннісні чинники можуть навіть знижувати ефективність діяльності слідчого (детектива), прокурора у зв'язку із вигаданою несумісністю, з одного боку, ідеальних уявлень протидії злочинності, а з іншого – конфіденційного співробітництва з особами, що належать до кримінального середовища. Цю проблему до певної міри вирішує чинне законодавство, яке надає право учасникам досудового розслідування зі сторони обвинувачення використовувати конфіденційне співробітництво або виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованого злочинного угруповання [див.: 2, ст.ст. 272, 275].

Тому на сьогодні нагальною є потреба розроблення організаційних та методичних засад етичного виховання працівників кримінальної юстиції. Реалізація зазначеного завдання має бути орієнтована на поєднання морально-етичних і прикладних аспектів негласного розслідування, здійснюваного учасниками досудового розслідування зі сторони обвинувачення. Актуальним слід визнати етичний аналіз конкретних слідчих (розшукових) дій, передусім негласних, із застосуванням криміналістичного ситуаційного підходу.

Крім того, необхідно підтримати позицію багатьох провідних вчених, які працюють у галузі дослідження професійної етики та наголошують на доцільності вдосконалення професійних службових етикетів і кодексів [11]. З нашої точки зору, чинні правила етичної професійної поведінки [8-10] не надають відповідей на зазначені та інші актуальні питання професійної етики.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>; Про Прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду : Закон України від 1.12.1994 р, зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

7. Про запобігання корупції : Закон України 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

8. Кодекс професійної етики працівників Національного антикорупційного бюро України. НАБУ. 63 с.

9. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

10. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 09.04.2024 № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0596-24#Text>

11. Гуртієва Л. М. Етичні основи діяльності слідчого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2008. 209 с.

Ключові слова: негласне розслідування, правоохоронна етика, криміналістика, досудове розслідування, правоохоронні органи.

Keywords: covert investigation, law enforcement ethics, forensics, pre-trial investigation, law enforcement agencies.

Самойленко Олена Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, кафедри криміналістики, детективної та
оперативно-розшукової діяльності, доктор юридичних наук, професор*

Щербак Ірина Анатоліївна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
доцент кафедри конституційного, міжнародного та кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

У діяльності правоохоронних органів складно переоцінити актуальність питань визначення надійності джерела інформації про кримінальне правопо-